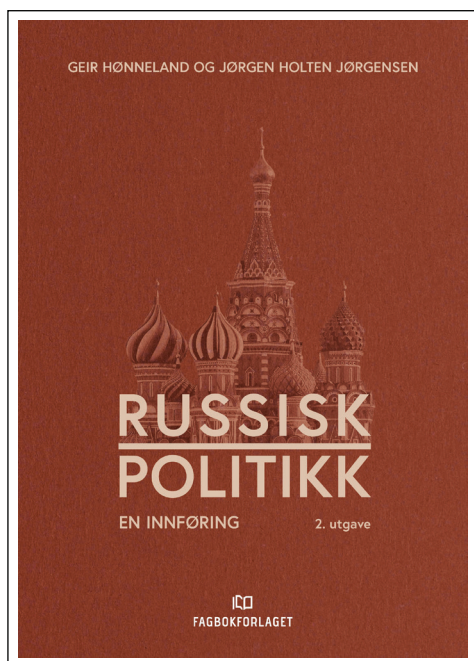

Russisk politikk: En innføring (2. utgave)

Geir Hønneland & Jørgen Holten Jørgensen
Bergen: Fagbokforlaget 2023
224 sider. ISBN 9788245036848

Omtalt af **Mette Skak** [lektor emerita,
Institut for Statskundskab, Aarhus Univer-
sitet, msk@ps.au.dk]

Det har ikke været nogen taknemmelig opgave at opdatere denne bog! *Russisk politikk: En innføring* bygger på *Moderne russisk politik* tilbage fra 2013, da der stadig herskede lidt normalitet i forholdet mellem det autoritære Rusland og dets demokratiske naboland, Norge. Bogens teori om det russiske politiske system er den dualstatsteori, som britten Richard Sakwa har gjort berømt som nøglen til at forstå Rusland; hans tilgang nævnes s. 182, note 47. Teorien hævder, at der findes to lag af styring: dels det formelle forfatningsretlige lag, der sikrer legitimitet gennem rituelle valg-handlinger og deslige, kaldet den normative stat, dels det administrative styringslag eller regime, der reelt tilsidesætter formalia til fordel for ad hoc-bestemmelser såsom stramninger af den autoritære topstyring af Rusland. I bogens forord begrunder forfatterne deres fokus på det førstnævnte styringslag eller med deres ord *det juridiske og institutionelle rammeværk* med, at det ikke er irrelevant, fordi der foregår megen politikudformning i Rusland på sektorniveau og lavere administrative niveauer i henhold til love og regler. Det holder antagelig stik, men så burde bogen måske omdøbes til ”Russisk *lavpolitikk*”?

Forfatterne er sig smerteligt bevidste om det dilemma, som den åbenlyse sikkerhedspolitiske radikaliserings af Rusland med totalkrigen mod Ukraine af 24. februar 2022 har bragt dem i. Om dette skred bruger min norske kollega Iver Neumann

det velvalgte tyske ord *Zivilisationsbruch*. Hønneland & Jørgensen fortjener selv at komme til orde på det punkt:

Russland anno 2023 er et autoritært kleptokrati gennemsyret av løgn og korrupsjon, som i løpet av de siste årene har strupt det som var igjen av politisk opposisjon, frie medier og sivilsamfunn. Det er en røverstat som med utgangspunkt i uhyrlige løgner om at Ukraina styres av nazister, har startet en folkerettsstridig og grusom krig mot et naboland som insisterer på å bestemme sin politiske vei selv. (s. 6)

Denne velgørende betraktning udfolder de i bogens slutkapitel, der bringer bogens viktigste overordnede pointer og vurderinger.

Her vil jeg minde om, at det egentlige ophav til dualstatstesen er den tyske venstrefløjspolitolog Ernst Fränkel, der tilbage i 1941 udgav bogen *Der Doppelstaat* om det nazistiske diktatur bestående af den formelt lovgivende *Normenstaat* og den langt vigtigere *Massnahmenstaat* topstyret af nazipartiet, Gestapo og SS. Bogen blev en diktaturklassiker!

Hønneland og Jørgensen fastholder s. 191, at Rusland ikke er et rendyrket diktatur, fordi Kreml stadig opretholder en facade af normativ stat med tilsyneladende valghandlinger. Men deres analyse af Prigozjins oprør 23. juni 2023 udstiller, at det højpolitiske niveau i Rusland er lig med diktaturets inklusive de dilemmaer, som omgiver diktatoren Putin. Deres prognose for Ruslands fremtid efter Putin peger på faren for et endnu værre diktatur af rabiater nationalister; håbet om, at moderate kræfter tager over; et militærkup; at FSB slår til; militær og social uro eller egentlig borgerkrig.

Hele bogen er grundig og heldigvis livligt skrevet. Den rummer ud over en indledning om arven fra Sovjetunionen fem rugbrødsanalyser af henholdsvis præsidentembedet; regeringen og ministeriestrukturen; den lovgivende magt, partistruktur og valgpolitik; regionernes rolle; ressourceforvaltning og miljøbeskyttelse. De sidste to kapitler har underkapitler af særlig interesse for norske praktikere, idet for eksempel organisationen for de oprindelige folk i Arktis, Sibirien og Fjernøsten, RAIPON, tages op. I 2012 ville Kreml ligefrem nedlægge RAIPON til omverdenens bestyrelse, men den endte i stedet med at blive koopteret og måtte ikke overraskende udtrykke støtte til Ruslands krig mod Ukraine. Vigtige ikke-russiske folkeslag i det arktiske Rusland som komi, sakha og karelerne falder uden for RAIPONs virke, fordi de udgør folkeslag på over 50.000 individer.

Forfatterne skal roses for i kapitlet om præsidentembedet at omtale bombeeksplosionerne mod beboelsesejendomme i Moskva og andre russiske byer i september 1999 (hvor hele 307 mistede livet, over 1700 blev såret) som mulige, men ikke endegyldigt beviste false flag-attentater iværksat af FSB. Selv om regeringsniveauet i Rusland spiller en bureaukratisk implementerende snarere end en politisk rolle kan jeg godt lide oversigten ss. 80–81 over Ruslands statsministre. Alle 14 får en lille, men rammende karakteristik med på vejen.

Kapitel 4 kommer ind på den totalt marginaliserede borgerrettighedsorienterede russiske opposition med navne som Boris Nemtsov (myrdet i 2015), Aleksej

Navalnyj (i arbejdslejr med nye tillægsstraffe: 19 år) og Vladimir Kara-Murza. Han blev i april 2023 idømt hele 25 år for kritik af Ukrainekrigen; et tiltag, hvor man skal tilbage til Stalintiden for at finde fortilfælde, bemærker forfatterne. Ja, russiske historikere mener nu, at Putin-diktaturet er værre end Brezjnjev-tidens ligeledes nystalinistiske diktatur, vil jeg tilføje.

I kapitlet om regionerne siges det, at de har betydeligt politisk manøvrerum, så længe de ikke bevæger sig ind på forfatningens §71, det vil sige de højpoltiske områder forsvar og udenrigspolitik, der er præsidentens prerogativ. Her savner jeg en omtale af, at regionerne i praksis er blevet pålagt ubehagelige sikkerhedspolitiske mærkesager (på nudansk kaldet møgsager). For af andre kilder fremgår det, at regionerne efter den delvise mobilisering 21. september 2022, der skulle skærpe krigsførelsen mod Ukraine, blev pålagt kvoter for deres lokale bidrag til at indkalde soldater.¹

Sagt med andre ord æder Putins *Massnahmenstaat* sig ind på den russiske *Normenstaat*. Denne logik er forfatterne på det rene med, når de i slutkapitlet skriver, at den groteske lov om udenlandske agenter er blevet et lokomotiv for nedsablingen af russiske frie medier og civilsamfundsorganisationer. Kapitel 6 om ressourceforvaltning og miljøbeskyttelse handler om norske mærkesager såsom fiskeri samt den russiske grønne bølge og dens tilbageslag. Sagen er jo, at Kreml og den russiske statslige propaganda bedriver klimabenægtelse. Rosgidromet og Minprirody omtales, begge er vigtige instanser, der tør tale Roma midt imod om det helvede af en klimakrise, som Rusland i virkeligheden står overfor inklusive permafrostens nedsmeltning. Det hedder nu Minprirody (genitiv), og Rosgidromet bruger denne mundrette betegnelse. På s. 205 står der »seks« ukrainske territorier, men det er indtil videre kun *fire* (ud over Krym), som Rusland ønsker at erobre. Sammenfattende er min vurdering, at der er kommet en meget læseværdig, folkeoplysende bog ud af en vanskelig opdateringsmanøvre, fordi Rusland er et moving target – og det til det værre!

¹ Se for eksempel Nechepurenko, I. (2022, 17. oktober). Russia winds down its draft process, according to officials in Moscow and over 30 other regions. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2022/10/17/world/europe/russia-draft-quota.html>